

**ACADEMIA DE POLIȚIE „ALEXANDRU IOAN
CUZA”**

Domeniul de doctorat – DREPT

**Tema tezei de doctorat:
ROLUL CONSULULUI ÎN PERSPECTIVA
ADÂNCIRII INTEGRĂRII EUROPENE**

– REZUMAT –

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
Prof. univ. dr. Dumitru MAZILU**

**DOCTORAND,
Ionuț Virgilius Florin PĂTRAȘCU**

**Teză elaborată în vederea obținerii titlului de DOCTOR
în „DREPT”**

**BUCUREȘTI
2017**

**REFERATUL I - “CETĂȚENIA EUROPEANĂ –
IMPLICAȚII ASUPRA EXERCITĂRII
DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR CETĂȚENILOR
STATELOR MEMBRE U.E.”**

**REFERATUL II - “COMPETENȚELE CONSULARE
PE TERITORIUL STATELOR MEMBRE ALE U.E. ȘI
ÎN RELAȚIILE ACESTORA CU STATELE TERȚE”**

**REFERATUL III - “AMPLIFICAREA ACTIVITĂȚII
CONSULARE ÎN PROCESUL INTEGRĂRII
EUROPENE”**

CUPRINS

INTRODUCERE ÎN INVESTIGAREA ȘTIINȚIFICĂ..	5
STADIUL ACTUAL AL CUNOAȘTERII.....	11
CAPITOLUL I – ROLUL CONSULULUI DIN PERSPECTIVA CADRULUI JURIDIC INTERNAȚIONAL ÎN DOMENIU.....	36
<i>Subcapitolul I - Elemente definitorii pentru rolul consulului din perspectiva relațiilor consulare consacrate în dreptul internațional.....</i>	<i>37</i>
<i>Subcapitolul II - Condiționalități asupra rolului consulului determinate de elementele specifice organizării oficiilor consulare.....</i>	<i>42</i>
<i>Subcapitolul III - Elemente de conținut specifice funcțiilor consulare definitorii pentru rolul consulului.....</i>	<i>49</i>
CAPITOLUL II – ROLUL CONSULULUI ÎN DREPTUL UNIUNII EUROPENE.....	65
<i>Subcapitolul I - Reglementări incidente domeniului cercetării din Tratatul privind Uniunea Europeană.....</i>	<i>69</i>
<i>Subcapitolul II - Consacrări legale asupra rolului consulului din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.....</i>	<i>70</i>
<i>Subcapitolul III - Clarificări legale aduse rolului consulului prin introducerea în dreptul fundamental a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....</i>	<i>80</i>
<i>Subcapitolul IV - Rolul consulului între principiile constructive și perspectivele de aplicare tranzitorie a Deciziei nr. 95/553/CE privind protecția cetățenilor Uniunii Europene prin reprezentanțele diplomatice și consulare.....</i>	<i>81</i>

Subcapitolul V - Îmbunătățiri aduse rolului consulului prin Directiva 2015/637/UE a Consiliului privind măsurile de coordonare și cooperare pentru facilitarea protecției consulare a cetățenilor nereprezentați ai Uniunii în țările terțe și de abrogare a Deciziei 95/553/CE.....88

Subcapitolul VI - Abordări unitare ale rolului consulului în Decizia nr. 96/409/PESC privind instituirea unui document de călătorie pentru situații de urgență.....101

Subcapitolul VII - Premise pentru apariția instituției consulului european identificate în Decizia nr. 2010/427/UE privind organizarea și funcționarea Serviciului European de Acțiune Externă.....103

Subcapitolul VIII - Incidențe directe și perspective de dezvoltare a rolului consulului rezultate din Regulamentul nr. 2009/810/CE al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind instituirea unui Cod comunitar de vize.....105

CAPITOLUL III – ROLUL CONSULULUI DIN PERSPECTIVA ALTOR REGLEMENTĂRI EUROPENE MULTILATERALE ÎN DOMENIUL CONSULAR.....114

Subcapitolul I - Dezvoltări ale rolului consulului din Convenția europeană privind funcțiile consulare.....116

Subcapitolul II - Influențe asupra rolului consulului determinate de acordurile multilaterale.....125

Subcapitolul III - Cadrul juridic bilateral și influențele asupra rolului consulului.....129

III.1. Rolul consulului sub afectările aduse de acordurile bilaterale dintre statele membre ale Uniunii Europene.....130

<i>III.2. Rolul consulului din perspectiva acordurilor bilaterale pe care statele membre ale Uniunii Europene le-au încheiat cu state terțe non-membre.....</i>	135
<i>Subcapitolul IV - Acordurile verbale instrumente juridice ce nuanțează rolul consulului.....</i>	141
CAPITOLUL IV – DELIMITĂRI CONCEPTUALE ASUPRA ROLULUI CONSULULUI ÎN CONTEXTUL ACORDĂRII PROTECȚIEI CONSULARE EUROPENE.....	143
<i>Subcapitolul I - Acordarea protecției consulare europene – construcție fundamentală pentru definirea rolului consulului la nivelul statelor membre ale Uniunii Europe.....</i>	144
<i>Subcapitolul II - Dreptul la protecție consulară al cetățenilor europeni.....</i>	151
<i>Subcapitolul III - Scopul protecției consulare a cetățenilor europeni.....</i>	155
<i>Subcapitolul IV - Refuzul acordării protecției consulare...168</i>	168
CAPITOLUL V – ELEMENTE COMUNE PRIVIND ROLUL CONSULULUI DIN PERSPECTIVA ACORDĂRII EFECTIVE A PROTECȚIEI CONSULARE EUROPENE DE CĂTRE STATELE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE.....	177
<i>Subcapitolul I - Rolul consulului în caz de arest sau detenție.....</i>	181
<i>Subcapitolul II - Rolul consulului în situația în care un cetățean european este victima unei infracțiuni.....</i>	185
<i>Subcapitolul III - Rolul consulului în cazul unui accident grav sau a unei boli grave a cetățeanului european.....</i>	189
<i>Subcapitolul IV - Rolul consulului în caz de deces.....</i>	192
<i>Subcapitolul V - Rolul consulului în ajutorarea și repatrierea în caz de urgență.....</i>	196

<i>V.1. Abordări instituționale ale managementului asistenței consulare în situații de criză.....</i>	<i>201</i>
<i>V.2. Asistența consulară în cazul dezastrelor naturale...203</i>	<i>203</i>
<i>V.3. Afectări pe care actele teroriste le aduc în planul exercitării efective a rolului consulului.....</i>	<i>207</i>
<i>V.4. Exercițarea rolului consulului în cazul producerii unor pandemii.....</i>	<i>208</i>
<i>V.5. Determinări asupra rolului consulului în cazul declanșării unor conflicte armate.....</i>	<i>209</i>
Subcapitolul VI - Rolul consulului în emiterea documentului de călătorie provizoriu.....	211
ORIGINALITATEA, CONTRIBUȚIILE INOVATIVE ALE TEZEI ȘI MODALITĂȚILE DE VALIDARE A CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE.....	214
CONCLUZII ȘI PROPUNERI “DE LEGE FERENDA” PRIVIND ROLUL CONSULULUI ÎN PERSPECTIVA ADÂNCIRII INTEGRĂRII EUROPENE.....	238
ANEXĂ - Propunere de Directivă a Consiliului UE privind rolul consulilor europeni în facilitarea acordării protecției consulare pentru cetățenii Uniunii Europene.....	280
BIBLIOGRAFIE.....	300

Motto:

*„Învață-i pe oameni să gândească,
nu gândi în locul lor, pentru că le iei
cea mai mare bucurie a vieții!”*

Autorul

I. ARGUMENTUUM PRIVIND MOTIVAȚIA ALEGERII TEMEI ȘI METODOLOGIA CERCETĂRII

Adâncirea integrării europene a marcat numeroasele etape constructive ale acestei organizații, chiar și în planul simplei sale conceptualizări¹, de altfel, un asemenea proces, odată declanșat, este dificil de oprit, iar manifestările sale în diferite planuri politic, social sau economic sunt greu de anticipat.

O uniune la nivel european poate exista doar prin cetățenii săi, în cazul specific al cercetării noastre, cei ai Uniunii Europene care, după cum este de la sine înțeles, trebuie să fie educați într-un spirit european, comun, să fie „fidelizați” construcției europene și, nu în ultimul rând, să fie protejați în mod corespunzător, prin mecanismele europene.

În mod evident, unul dintre cele mai ample raporturi ciclice de tipul „cauză-efect-cauză”, a cărui evoluție s-a manifestat tot mai accentuat, în ultimii ani, pe fondul adâncirii integrării europene a fost cel dintre Uniunea Europeană și proprii săi cetățeni.

Provocările actuale și testele „de rezistență”, tot mai dificile, pe care trebuie să le depășească cu succes actuala construcție europeană, readuc în actualitate nu numai instituția cetățeniei, ci și unele responsabilități reale ale

¹ Au fost numeroase discuții pornind de la controversa privind denumirea acestui parteneriat între state: „Comunitățile europene”, „Comunitatea europeană” sau „Uniunea Europeană”;

statelor membre și ale Uniunii Europene, pe care, aflate sub asaltul „...exit-urilor”, acestea le omiseseră din agendele prioritare, și anume drepturile și libertățile cetățenilor europeni², inclusiv cel la protecție consulară.

Dreptul la protecție consulară a fost în atenție, la nivelul Uniunii Europene, însă dezastrele naturale de mare amploare tot mai frecvente și, chiar, accentuarea fenomenului radicalizării, nu permit abordări neunitare, necoordonate și neancorate în realitate, viața cetățenilor Uniunii Europene fiind de cele mai multe ori dependentă direct de intervențiile acesteia.

Fenomenul adâncirii integrării europene și, în special perspectivele evoluției acestuia, fac din asigurarea exercițiului dreptului la protecție consulară al cetățenilor Uniunii Europene în afara granițelor acesteia, una dintre cele mai mari responsabilități pe care statele membre ale acestei

² Consider că este, nu numai dezirabil ca formulare, dar și riguros din punct de vedere juridic să se utilizeze terminologia „cetățean european” și „cetățenie europeană” cu aceeași forță juridică, ca și cele de „cetățean al Uniunii Europene”, respectiv de „cetățenie a Uniunii Europene”. Argumentez această afirmație pe considerentul că, din punct de vedere politic și legal, singura organizație integratoare, consacrată formal, pe teritoriul continentului european este Uniunea Europeană, iar instituția cetățeniei europene nu poate exista decât în cadrul instituțional unional. Per a contrario, utilizarea noțiunii de cetățean european pentru toți „cetățenii Europei” (chiar dacă aparțin unor state ne-membre ale Uniunii Europene) ar goli de conținut juridic noțiunea „cetățeniei europene”, aceasta devenind, în mod practic și teoretic, nu numai inutilizabilă, ci chiar inexistentă. Astfel că, în cuprinsul prezentei cercetări voi utiliza preponderent terminologia de „cetățean european” și „cetățenie europeană”, definitorie pentru cea de „cetățean al Uniunii Europene”, respectiv de „cetățenie a Uniunii Europene”, considerând că acestea sunt, în mod riguros, acoperitoare față de textele tratatelor și legislației secundare a Uniunii Europene și fiind convins că și acest demers integrator, minor, va fi util conștientizării apartenenței și asumării cetățeniei europene;

“organizații” și le-au asumat și pe care trebuie să le garanteze, în mod efectiv.

Valențele pe care exercitarea protecției consulare a cetățenilor europeni le prezintă, în actualul context de adâncire a integrării europene, amplifică și diversifică rolul consulului, care dobândește la rândul său noi conotații.

În aceeași măsură, statele membre coexistă sub cupola Uniunii Europene, iar relațiile consulare, derulate la nivelul acestora, sunt supuse unor principii fundamentale ale dreptului internațional public, în general și a celui diplomatic și consular, în particular.

Pe lângă aceste constrângeri, reglementările din dreptul comunitar și cele asumate de statele membre, anterior sau ulterior aderării la Uniunea Europeană, sunt în măsură să genereze neclarități, poate chiar abordări ce pot fi clasificate ca fiind discriminatorii, în ceea ce privește rolul consulului în raporturile cu cetățenii europeni proprii sau cu cetățenii europeni “ai altor state membre”.

Nu în ultimul rând, adâncirea integrării europene, atât în planul consacrării normative și al dezvoltării instrumentelor juridice comunitare, cât mai ales în cel al conștientizării propriilor drepturi, de către cetățenii europeni, cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene, reprezintă procesul care a generat evoluții accelerate ale rolului consulului și va contura, cu siguranță și viitoarele perspective ale exercitării acestuia³.

Actualul context politic mondial generează o accentuare a protecției pe care statele trebuie să o exercite pentru proprii cetățeni, chiar în interiorul propriilor granițe. Însă, apreciez că terorismul internațional, cel care obligă⁴

³ Acestea sunt doar câteva dintre provocările cărora vom încerca să le răspundem în cuprinsul prezentei cercetări;

⁴ Pe fondul ascensiunii teritoriale a “statului islamic” și a mobilității militanților ISIS, determinată de plaja largă de recrutare (cetățeni ai

statele să perfecționeze sistemele de protecției anti-teroristă din interiorul propriilor teritorii, poate determina, la rândul său și reconceptualizarea tuturor formelor de protecție, pe care statele trebuie să le asigure propriilor cetățeni, inclusiv protecția consulară.

Astfel că, și Uniunea Europeană va fi forțată să revizuiască și să își adapteze, în mod continuu, politicile privind protecția consulară europeană, astfel încât cetățenii statelor membre să beneficieze de acestea, în mod efectiv și în timp real.

Acestea reprezintă doar o parte dintre considerentele, care au determinat alegerea titlului și cercetarea aprofundată⁵, în cuprinsul prezentei teze de doctorat, a rolului consulului, în contextul perspectivelor evolutive pe care adâncirea integrării europene ni le trasează.

Cu voie sau cu “mai puțină voie”, în pofida tentativelor contrare, repetate⁶, drumul Uniunii Europene devine tot mai clar în ceea ce privește asigurarea complexului de drepturi și libertăți pe care a intenționat să îl pună la dispoziție propriilor cetățeni, cei europeni.

Va fi tot mai dificil pentru statele membre să încerce să-și susțină interesele proprii⁷ în fața unei organizații în plină dezvoltare, atât în ceea ce privește numărul de membri, cât și autoritatea și, mai ales, „valențele statale”. Jean-Jaques Rousseau afirma⁸ că: “*pe măsură ce Statul se mărește, libertatea supușilor se diminuează*”. Extrapolând această

diferitelor state țintă, inclusiv S.U.A. și statele membre ale Uniunii Europene) și de fenomenul migrației, dificil de controlat în ultimul timp;

⁵ Cu siguranță nu și exhaustivă;

⁶ Grexit, Brexit sau alte asemenea tentative sau poate chiar demersuri;

⁷ Care, nu de puține ori, pot părea contrare, deși în realitate nu sunt, din simplul considerent că nu sunt „interese naționale”, ci simple valorizări ori definiri necorespunzătoare ale aceluiași „interese europene”;

⁸ În cartea sa „**Despre contractul social sau principiile dreptului politic**”, Jean-Jaques Rousseau, Editura Nemira, 2008, pg 114;

afirmație putem estima faptul că dezvoltarea Uniunii Europene va genera un proces ireversibil, în care statele membre vor putea să își afirme “propriile interese” tot mai puțin, de aici rezultând și convergența tot mai profundă a textelor normative din dreptul comunitar, care vor governa în anii următorii viața cetățenilor statelor membre, în calitatea lor de cetățeni europeni.

În ceea ce privește *gradul de studiere al domeniului* prezentei teze de doctorat, putem afirma că domeniul consular a beneficiat de numeroase demersuri de cercetare, centrate în principal, pe reglementările și abordările specifice relațiilor consulare dintre state, însă analizarea rolului consulului în organizația intitulată Uniunea Europeană și, în mod special, a valențelor pe care acesta le poate și, chiar le va dezvolta, pe linia exercitării principalelor prerogative consulare, acelea de protejare a propriilor cetățeni europeni, rămâne un domeniu mai puțin aprofundat.

Prin acest demers de cercetare științifică ne-am propus ca și *obiective generale*: să identificăm, să delimităm și să relevăm rolul consulului în perspectiva adâncirii integrării europene⁹.

Inițial, acest domeniu mi s-a părut destul de tehnic și concret, “adâncindu-mă” în analizarea constrângerilor determinate de mediul extern și intern al Uniunii Europene, în cercetarea evoluției instituțiilor incidente temei și a textelor normative, care le-au conturat la nivel internațional și european, desigur sub afectările aduse de raporturile cu dreptul intern al statelor membre, am constatat că, în realitate, un asemenea demers este unul mult mai amplu. Acesta trebuie aprofundat, pentru a reuși identificarea și sistematizarea a cât mai multor repere, definitorii pentru atingerea scopului prezentei cercetări, care vizează examinarea regimului juridic consular în contextul trivalent,

⁹ Nici mai mult, nici mai puțin!

determinat de normele dreptului internațional public, ale dreptului Uniunii Europene și de cele specifice dreptului intern al statelor membre. Un asemenea efort a fost, fără doar și poate, unul pe care îl consider justificat, cel puțin, de speranța că am identificat unele proiecții rezonabile asupra rolului pe care consulul îl are și îl va avea, în contextul unui proces continuu de integrare europeană și, cum este și firesc, de adâncire a acesteia.

Pentru atingerea scopului prezentei cercetări, am avut în vedere următoarele *obiective specifice*, subsecvente celor principale:

- analizarea genezei și evoluției cetățeniei europene, a drepturilor și libertăților cetățenilor europeni și a dreptului la protecție consulară în contextul adâncirii integrării europene;
- cercetarea rolului consulului din perspectiva dreptului consular internațional și a celui european, în domeniu, în cadrul căruia am avut în vedere: dreptul comunitar, cu reglementările identificate în legislația fundamentală și secundară a Uniunii Europene, acordurile multilaterale, bilaterale sau acordurile verbale, prin care statele membre au consacrată posibilitatea de a dezvolta relații consulare;
- analizarea delimitărilor conceptuale și identificarea elementelor comune privind rolul consulului din perspectiva acordării efective a protecției consulare europene, de către statele membre ale Uniunii Europene, în contextul adâncirii integrării europene și continuării acestui proces;
- identificarea concluziilor definitorii ale rolului consulului și, nu în ultimul rând, sintetizarea propunerilor *de lege ferenda* într-o propunere de Directivă privind rolul consulului la nivelul Uniunii Europene, în măsură să genereze răspunsuri, cât mai adecvate, în raport cu

perspectivele adâncirii integrării europene, pe care le-am identificat.

Contextul dat de faptul că cetățenii europeni sunt și cetățeni ai statelor membre relevă dificultatea și, în aceeași măsură, importanța definirii rolului consulului la nivelul Uniunii Europene.

Motivația principală ce susține, fără echivoc, alegerea unei asemenea teme de cercetare este cea referitoare la necesitatea abordării rolului consulului în acordarea asistenței și protecției pentru cetățenii statelor membre în contextul evoluției economice, sociale și juridice, continue, a Uniunii Europene.

Evoluția instituțională accelerată, realitatea economică și socială cu toate accentele mai mult sau mai puțin dramatice, impun adaptarea normativă continuă.

Preocupările științifice și doctrinare asupra temei, rolului și activității consulare în mod evident, nu lipsesc, însă cele pe spațiul european consider că sunt tot la început de drum, în contextul dezvoltării fără precedent a relațiilor comerciale ale Uniunii Europene cu alte state terțe, accentuării, în același timp, a liberei circulații, a fenomenului radicalizării și a globalizării, toate acestea sub imperiul demersurilor Uniunii Europene de înființare și dezvoltare a unui serviciu diplomatic și consular extern propriu.

Regulile care guvernează protecția consulară, fie că sunt extrase din norme cutumiare, hotărâri judecătorești și arbitrale sau din multitudinea de opinii doctrinare, generează încă dezbateri profunde la nivel european datorită problemelor micro și macro-sociale în continuă evoluție.

Chiar dacă se păstrează pilonul teoretic centrat pe funcțiile consulare, rolul consulului a trecut prin numeroase modificări în decursul ultimelor decenii, care inevitabil i-au modificat și îmbogățit conținutul, iar evoluția sa în contextul

adâncirii integrării europene este cu adevărat dificil de urmărit la nivel doctrinar.

Una dintre preocupările, pe care le-am avut în cadrul prezentei cercetări, a vizat în măsura posibilităților, o analizare a evoluției rolului consulului pentru a realiza o anticipare și, de ce nu, chiar o trasabilitate rezonabilă, a dezvoltării ulterioare a acestuia.

Provocarea prezentei teze de doctorat a fost cu atât mai mare cu cât, după cum vom observa, specificitățile ființării Uniunii Europene vor aduce în atenție probleme legate de, însăși, capacitatea acesteia de a derula relații consulare, în condițiile în care, în plan doctrinar, dezbaterile sunt deschise¹⁰, încă, în acest domeniu.

Problema rolului consulului este strâns legată de determinarea subiecților relațiilor consulare, analiză în cadrul căreia doctrina a identificat ceea ce este fundamental și, totodată, elementar în dreptul internațional, și anume: relațiile consulare fac parte din ordinea juridică internațională, ceea ce impune cu necesitate concluzia că subiecții acestor relații nu pot fi decât subiecții de drept internațional și, mai precis, nu oricare dintre aceștia, ci în principal statele. Situația juridică care suscită interesul prezentei cercetări fiind cea a capacității unei organizații, fie ea și cu personalitate juridică, cum este Uniunea Europeană, de a intra în astfel de relații cu state terțe, în beneficiul cetățenilor europeni.

¹⁰ Cercetările în domeniu au adus în atenție o serie de dificultăți și neclarități. Astfel se pune problema dacă existența pe teritoriul statului de reședință a organelor consulare ale statului trimitător constituie condiția *sine qua non* a stabilirii relațiilor consulare? Se opinează, spre exemplu, că pot să nu existe relații consulare, chiar și atunci, când două state le-au stabilit formal și expres printr-un acord internațional, ceea ce este eronat! Sau că, în ipoteza în care două state au încheiat o convenție prin care se prevede, printre altele, și înființarea de consulate, s-ar putea susține că nu există relații consulare, pentru că oficiile consulare nu au fost încă înființate! De altfel, toate acestea de mare interes pentru cercetarea capacității Uniunii Europene de subiect al relațiilor consulare;

Din perspectiva *metodologiei cercetării științifice* necesare atingerii scopului și îndeplinirii obiectivelor, precizez că în procesul elaborării prezentei teze, am utilizat următoarele metode de cercetare științifică:

- metoda istorică a fost aplicată pentru analizarea evoluției instituției cetățeniei europene, a drepturilor și libertăților cetățenilor europeni și a protecției consulare europene, în contextul evoluțiilor specifice de la nivelul Uniunii Europene;
- metoda comparativă a fost utilizată pentru analizarea normelor consacrate în dreptul pozitiv internațional și în cel european, pe care statele membre le aplică în funcție de forța juridică a acestora, astfel încât să fim în măsură să identificăm elementele comune exercitării rolului consulului;
- metoda sociologică a vizat analizarea impactului asupra exercitării efective a protecției consulare, astfel cum aceasta este consacrată juridic, la momentul actual, în contextul afectărilor pe care adâncirea integrării europene le-a adus asupra rolului consulului;
- metoda logică a fost utilizată pentru identificarea elementelor comune ale rolului consulului în acordarea protecției consulare la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene și pentru formularea concluziilor asupra devenirii rolului acestuia, în perspectiva adâncirii integrării europene;
- metodele statistice au relevat evoluțiile integrării europene și au fost utilizate pentru a prezice posibile evoluții ale adâncirii acestui proces;
- metodele cantitative au fost necesare pentru sistematizarea reglementărilor și jurisprudenței în domeniul consular sau în cele conexe, relevante în ergonomia prezentei cercetări.

În continuare, doresc să relev cele patru etape ale *silogismului logic-constructiv* pe care l-am urmărit în cadrul metodologiei prezentei cercetări științifice.

Într-o primă etapă, am analizat determinările pe care reglementările din dreptul internațional și din cel european le au adus asupra rolului consulului, pentru a fi în măsură să conturăm noțiunile specifice acordării protecției consulare europene, care se acordă propriilor cetățeni ai statelor membre și pe alt palier celor europeni.

Cea de-a doua etapă, a vizat concretizarea delimitărilor conceptuale și a elementelor comune specifice rolului consulului, rezultate în contextul adâncirii integrării europene și aplicării efective, de către statele membre ale Uniunii Europene, a protecției consulare europene.

În cea de a treia etapă a cercetării, am avut în vedere conturarea, de o manieră conclusivă, a rolului consulului în perspectiva adâncirii integrării europene și sistematizarea în anexă a propunerilor *de lege ferenda* evidențiate, în cuprinsul unei propuneri de act normativ care să reglementeze rolul consulului la nivelul Uniunii Europene.

Îmi exprim speranța că metodologia utilizată este în măsură să răspundă obiectului cunoașterii rolului consulului, în perspectiva adâncirii integrării europene, deși în mod evident, limitele proprii, generate de subiectivismul cercetătorului, limite inerente pentru o cercetare științifică de o asemenea amploare, pot aduce unele afectări asupra rezultatului scontat.

În ceea ce privește *utilitatea cercetării științifice* realizate, în faza inițială am preconizat și am încercat să aduc un aport substanțial în domeniul doctrinar și, chiar, să formulez unele propuneri *de lege ferenda*.

Ulterior, adâncindu-mă în analizarea domeniului, identificând noi valențe ale rolului consular și decelând posibile îmbunătățiri pentru exercițiului efectiv al drepturilor

consulare ale cetățenilor europeni, am elaborat, în cuprinsul prezentei teze de doctorat, o propunere de directivă a Uniunii Europene. Despre textele normative propuse în cuprinsul acesteia, îmi exprim speranța că, pe lângă afirmarea readaptării și chiar reconceptualizării¹¹ unor instituții consulare clasice, acestea pot determina o aplicare eficientă și noi perspective de cercetare și dezbateri asupra domeniului, analizat.

Din postura de teoretician și practician al dreptului este dificil să reușești să accepți anumite texte normative, bineînțeles după ce ai reușit, mai întâi, să analizezi și să cuprinzi tot mai multe dintre motivațiile care stau în spatele elaborării acestora și dintre perspectivele evolutive ale unei instituții juridice.

Pe de o parte este logic, ar spune unii animați de ideea că realitatea pe care un individ o poate accepta, pe baza propriilor principii și abordări axiomatice despre adevărul juridic, nu este neapărat și cea pe care o acceptă și alți indivizi și reciproc. De altfel, există posibilitatea ca, parafrazându-l pe logicianul Kurt Godel¹², să avem de a face cu o infinitate de soluții juridice, probabil cu foarte multe axiome și principii comune, dar care nu crează, prin simpla lor existență și, în mod deosebit, pe fondul unor viziuni juridice diferite, un drept complet și coerent.

Altfel spus, consider că adevărul juridic rămâne o opțiune a interpretorilor, determinată de nivelul de dezvoltare cognitiv-aplicativă și procesual-organică pe care indivizii, chemați să analizeze un sistem juridic, o au. Limitările interpretării juridice și acceptarea unor viziuni ale

¹¹ La îndemâna cititorului, în cuprinsul propunerii de directivă;

¹² Care spunea că: „un sistem matematic construit formal conține anumite axiome, care nu pot fi dovedite sau respinse și, pe cale de consecință, niciun sistem nu poate fi simultan complet și coerent”, în așa numita sa teorie a „incompletitudinii matematice”;

interpretorilor sunt principalele axiome care determină, în mod direct, normativitatea juridică, conjunctură care îmi permite să afirm că dreptul însuși va rămâne, în permanență, un sistem formal incomplet.

În ceea ce privește noutatea științifică și importanța teoretică subliniem faptul că, prin tematica abordată, metodologia cercetării și maniera sistemică și chiar, pe alocuri, procesuală în care a fost abordată conturarea rolului consulului din perspectiva analizării pluridisciplinare a adâncirii integrării europene continue, în plan economic, politic, social, normativ și, nu în ultimul rând, prin propunerile *de lege ferenda* formulate, prezenta teză poate fi considerată, în domeniul dreptului, o lucrare cu un pronunțat caracter de inovație și noutate.

Importanța teoretică nu poate fi evidențiată mai bine decât o relevă însăși contextul adâncirii continue a integrării europene și a fenomenelor globalizante la nivel economic și social, cu care se confruntă omenirea și, în particular, cetățenii Uniunii Europene și, chiar, dinamica deosebită pe care reglementările europene în domeniul protecției consulare o au în ultimii ani. Aportul științific adus fiind generat, în mare măsură, de eforturile de identificare, sistematizare și analizare a textelor normative incidente, prin raportare la forța juridică a respectivelor acte normative și constrângerile determinate de nevoile concrete ale cetățenilor europeni și de aspectele obiective sau subiective, instituționale ori mai puțin instituționale, pe care statele membre le-au adus cu ele în organizația intitulată, Uniunea Europeană.

Dinamica normativă, deosebită¹³, se observă cel mai bine în ceea ce privește rolul consulului în domeniul

¹³ Durata mare de timp în care a fost, din motive independente de voința noastră, elaborată prezenta teză a permis acoperirea unei părți semnificative a propunerilor *de lege ferenda* pe care le identificasem, prin

protecției consulare a cetățenilor europeni, nereprezențați, pe teritoriul unor state terțe.

Evoluția bunelor practici, în domeniul de referință al cercetării, au determinat adoptarea unor măsuri, fără precedent, la nivelul Uniunii Europene. Mă refer aici, la faptul că Decizia nr. 95/553/CE privind protecția cetățenilor Uniunii Europene prin reprezentanțele diplomatice și consulare a fost completată prin Directiva nr. 2015/637/UE a Consiliului privind măsurile de coordonare și cooperare pentru facilitarea protecției consulare a cetățenilor nereprezențați ai Uniunii în țările terțe și de abrogare a Deciziei 95/553/CE¹⁴.

Prin această Directivă se anticipează, deja, necesitatea unor noi revigorări ale “proaspătului” cadru normativ, statele membre ale Uniunii Europene au primit un termen de implementare a reglementărilor necesare concretizării efective a mecanismelor de cooperare în domeniul protecției consulare, relativ mare - până la 01.05.2018¹⁵, fiindu-le permis să aplice “și alte reglementări favorabile în domeniu”.

Intențiile Uniunii Europene de asigurare a cadrului normativ necesar facilitării exercițiului dreptului la protecție consulară al cetățenilor europeni, sunt și mai clare prin instituirea unei proceduri de monitorizare a modului în care statele membre au înțeles să aplice această Directivă¹⁶, fiind prevăzută și elaborarea unui raport, care se va prezenta Parlamentului European și Consiliului, până la data de

textele Directivei nr. 2015/637/UE, însă mai sunt suficiente pentru a fi în măsură să concretizăm o propunere de act normativ, care să sprijine eforturile Uniunii Europene de adaptare continuă a cadrului normativ;

¹⁴ Ne confruntăm cu o abrogare, prin prevederile art. 18 al Directivei nr. 2015/637/UE, a efectelor Deciziei nr. 95/553/CE, începând cu data de 1 mai 2018;

¹⁵ Conform prevederilor art. 17, alin. (1) al Directivei nr. 2015/637/UE.;

¹⁶ Conform prevederilor art. 17, alin (2) și art. 19 al Directivei nr. 2015/637/UE;

01.05.2021, referitor la stadiul, nevoile și, bineînțeles, perspectivele de adaptare a dreptului comunitar.

Ce alte argumente mai pot fi aduse în favoarea elementelor de noutate și a importanței teoretice a prezentei teze, dacă nu preocupările, consacrate formal în chiar legislația secundară a Uniunii Europene, pe care însăși această organizație le are în ceea ce privește adaptarea normativă continuă a rolului consulului, în funcție de realitățile și evoluțiile determinate de adâncirea integrării europene. Astfel că, se ia deja în calcul perspectiva adâncirii integrării europene și necesitatea reevaluării prevederilor prin care se consacră și se asigură coordonarea și cooperarea statelor membre în vederea exercitării rolului consulului în asigurarea protecției consulare a cetățenilor europeni.

În acest context, deschis, pe care Uniunea Europeană îl manifestă și în acest domeniu, este evident faptul că voi fi încercat să subsumez o mare parte a prezentei cercetării pentru identificarea unor perspective de îmbunătățire a cadrului normativ specific¹⁷.

Dat fiind, însă, faptul că scopul prezentei lucrării nu este acela de a înlătura toate dificultățile pe care adâncirea integrării europene le aduce în ceea ce privește exercitarea rolului consulului la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene, chiar în situația în care acest demers științific nu este unul exhaustiv, cu siguranță prin concluziile pe care le aducem în atenție, teza de doctorat poate să deschidă noi posibilități și, de ce nu, chiar să provoace la noi aprofundări în domeniile conexe, relevate.

Ne-am propus prin această teză să contribuim la cercetarea atât în domeniul dreptului internațional public, al celui consular, cât și în dezvoltarea unor noi sub-ramuri sau chiar ramuri de drept, mă refer aici la dreptul consular european și dreptul privat european.

¹⁷ „- Să sperăm că am și reușit!”;

II. PREZENTAREA SUCCINTĂ A CAPITOLELOR TEZEI

După *introducere și stadializarea cercetării în domeniu*, partea de documentare a tezei de doctorat este structurată pe cinci capitole.

În cadrul acestora analizez legislația internațională (Capitolul I), incidența dreptului Uniunii Europene asupra temei de cercetare (Capitolul II), reglementările incidente din alte acorduri multilaterale (Capitolul III), delimitările conceptuale asupra rolului consulului în contextul acordării protecției consulare (Capitolul IV) și elementele comune privind rolul consulului din perspectiva acordării efective a protecției consulare europene (Capitolul V).

Astfel că am încercat relevarea determinărilor pe care reglementările din dreptul internațional și din cel european le au adus asupra rolul consulului, pentru a fi în măsură să conturăm noțiunile specifice acordării protecției consulare europene, atât din perspectiva celei pe care o acordă statele membre propriilor cetățeni, cât și din perspectiva celei pe care Uniunea Europeană o acordă cetățenilor săi, cei europeni.

Determinarea rolului consulului în dreptul pozitiv internațional și european a constituit unul dintre pilonii fundamentali ai prezentei cercetări științifice, de aceea nu numai extragerea elementelor cunoscute deja, din cadrul normativ fundamental, ci mai ales conturarea elementele cuprinse în acordurile multi sau bilaterale, care aduc afectări derulării relațiilor consulare, a reprezentat o preocupare a prezentei cercetări.

Consider că aprofundarea conturării rolului consulului a adus în atenție multe evoluții, dat fiind faptul că a fost avută în vedere inclusiv perspectiva unor afectări

determinate de unele instrumente juridice mai puțin analizate, cum sunt spre exemplu acordurile verbale și efectele acestora în domeniul relațiilor consulare.

Limitele în care se pot exercita relații consulare și calitatea în care consulul poate interveni ca reprezentant al Uniunii Europene sau al unui stat membru, reprezintă o problemă care preocupă tot mai mult organismele internaționale.

În domeniul cooperării consulare, la nivelul Uniunii Europene s-au luat măsuri de sprijinire a statelor membre care nu au reprezentanțe în anumite state, de a fi asistați și a li se acorda protecție consulară și cetățenilor acestora, în calitatea lor de cetățeni europeni.

Aspectele cheie pentru cercetarea rolului consulului în perspectiva adâncirii integrării europene au fost detaliate, mai întâi din punct de vedere teoretic. Această detaliere nu a fost abordată de o manieră pur teoretică, abstractă, ci a presupus o abordare analitică, sistemică pe fondul particularităților și aspectelor implicite ale fenomenelor prezentate, atât din perspectiva europeană, cât și internațională. Fără o înțelegere deplină a complexității aspectelor prezentate va fi dificilă înțelegerea rolului consulului și identificarea perspectivelor de eficientizarea a acordării asistenței și protecției consulare pentru cetățenii europeni.

Astfel că, de la identificarea chiar a unor posibile discriminări, determinate de o exercitare defectuoasă a prerogativelor consulare, prin refuzul acordării protecției consulare, analiza efectuată în cadrul acestui capitol a evoluat spre identificarea principalelor elemente comune ale rolului consulului, din perspectiva acordării efective a protecției consulare europene.

Spre finalul tezei am încercat să subliniez elementele de originalitate, inovative și să identific unele metode de validare a rezultatelor cercetării.

Tot în partea finală, am avut în vedere conturarea, de o manieră conclusivă, a rolului consulului în perspectiva adâncirii integrării europene și sistematizarea propunerilor *de lege ferenda* evidențiate, în cuprinsul unei propuneri de act normativ care să reglementeze rolul consulului la nivelul Uniunii Europene, anexat tezei.

Dar aceste aspecte le voi dezvolta în cele ce urmează.

III. CONCLUZII ȘI PROPUNERI „DE LEGE FERENDA”

În ceea ce privește concluziile și propunerile *de lege ferenda*, ce pot fi aduse în atenție în urma prezentei cercetări, precizez că acestea vizează două paliere, unul de interes general, care generează proprii viziuni asupra îmbunătățirilor proiectului european și altul concret, privind definirea și dezvoltarea rolului consulului, în perspectiva adâncirii continue a integrării europene.

Dintre concluziile și propunerile generale avute în vedere, au fost argumentate și susținute în cuprinsul tezei, următoarele:

- posibilitatea construcției unei uniuni bancare¹⁸ europene, un pas de o deosebită importanță în procesul de europeanizare¹⁹;

¹⁸ Care să aibă atribuții de normare, verificare, recapitalizare și garantare a depozitelor;

¹⁹ Astfel, cum am ales să definim procesul continuu către o Uniune Europeană, de tip federal;

- dezvoltarea unor instituții financiar-fiscale comune și responsabilitate economică solidară la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene;
- diminuarea numărului de europarlamentari ai statelor membre, puternice din punct de vedere economico-financiar va accentua riscul pierderii controlului asupra Parlamentului European, situație în care se pot anticipa mai multe soluții:
 - accelerarea aderării la Uniunea Europeană a statelor aflate în proceduri²⁰;
 - accentuarea influenței politice directe asupra conducerii actualelor state membre²¹;
 - evoluția²² sistemului electoral reprezentativ, bazat pe numărul de cetățeni ai fiecărui stat membru, către un posibil sistem de alegeri libere²³, care ar fi în mod evident, în avantajul candidaților cu posibilități financiare mai mari²⁴;
 - o absorbție și asimilare controlată a fluxului de migranți, în perspectiva dezvoltării unei mase de electori facil de manipulat;
- aplicarea politicilor publice europene se realizează dificil, pe fondul „diversității” culturale și decalajelor

²⁰ Proces dificil de controlat, Islanda a renunțat la derularea procesului de aderare pe baza propriilor interese naționale, desigur;

²¹ Pentru a își asigura decizii facile la nivelul structurilor europene;

²² Deși afirmația îmi aparține, aș intitula-o în cuprinsul acestei note de subsol, mai degrabă „involuție”, din perspectiva înlăturării a însăși onora dintre valorile constructive, fundamentale, care au stat la baza constituirii Uniunii Europene;

²³ Fără limitări privind numărul locurilor în Parlamentul European, situație care ar avantaja, în mod evident, candidații din statele membre cu forță economică și influență mai mare;

²⁴ Din statele membre puternic dezvoltate economic, care pot desigur să își finanțeze în mod corespunzător eventualele campanii electorale;

economice dintre statele membre, iar modificarea continuă a realităților sociale determină, inerent, adaptarea politicilor publice și consacrarea normativă a acestora, în mod corespunzător, într-un proces de adaptare continua, care va genera în timp, și la nivelul Uniunii Europene, o inflație normativă;

- dezvoltarea unei platforme educaționale comune, cel puțin în domeniul geografiei și istoriei europene, pe fondul faptului că nu poți avea cetățeni europeni veritabili, decât atunci când reușești să îi determini pe cetățenii statelor membre să se privească în acest mod;
- realizarea unor studii care să releve dezavantajele, pe care le poate crea vidul de autoritate, în raport cu eventualele costuri ale construirii unei structuri de tip federativ la nivel european, în contextul în care Uniunea Europeană pare tot mai ezitantă, mai puțin fermă și neunitară în reacții²⁵;
- depolitizarea și dezideologizarea economiei și finanțelor statelor membre care, indiferent de elementele culturale sau puterea politică dominantă²⁶, trebuie să asigure un act public de guvernare eficient, corect, echitabil, transparent și responsabil;
- instituirea unei guvernante multiple tehnocrate și stabilirea de la nivelul Uniunii Europene a unor

²⁵ Statele membre își ”permit” tot mai multe reacții individuale. Spre exemplu Ungaria, care profitând de Spațiul Schengen, în contextul crizei migranților, apărărea propriul teritoriu și pe cel al altor state membre, prin construirea unui gard dublu de sârmă ghimpată. Spre deosebire de poziționarea acestuia la granița cu Serbia, construirea gardului la granița cu România aduce o scindare efectivă a teritoriului Uniunii Europene;

²⁶ Din păcate se resimte tot mai acut un eșec al sistemelor de guvernare actuale, dat fiind faptul că bătălia politică nu se mai duce pentru a guverna o țară, ci tot mai des se guvernează statele, în așa fel încât să se recâștige puterea politică la următoarele alegeri;

politici publice comune, pe care statele membre să le implementeze corespunzător, poate fi o soluție mai bună decât stabilirea acestora după bunul plac sau chiar în conformitate cu propriile “viziuni” ale unor politicieni sau ale grupurilor de interese din jurul acestora, de cele mai multe ori chiar lipsite de o expertiză tehnică suficientă;

- multiplicarea “bunelor practici” sau a “lecțiilor învățate” la nivelul Uniunii Europene;
- instituirea unei cărți de identitate a cetățenilor europeni, un document într-un format identic, emis la nivelul autorităților statelor membre, care să ateste identitatea și cetățenia europeană și prin uniformizarea oferită să genereze un sentiment de identificare comună. Un asemenea document trebuie să conțină, desigur, precizarea cetățeniei naționale și a celorlalte elemente specifice, să aibă o valabilitate determinată în timp și să asigure și dreptul posesorului de a călători pe teritoriul Uniunii Europene. Beneficiile emiterii unui asemenea document le consider deosebit de mari și pot viza atât îmbunătățiri în procesul integrării europene, cât și în ceea ce privește securitatea și siguranța cetățenilor europeni.

Concluziile și propunerile *de lege ferenda*, formulate în cuprinsul tezei de doctorat, pentru definirea rolului consulului, ne-au permis să aducem în atenție unele posibilități de dezvoltare a acestuia:

1. *Opinez că este necesară o reconsiderare și o preocupare pentru accentuarea manifestării formale, în relațiile multi sau bi – laterale, a subiectului de drept internațional public, denumit Uniunea Europeană. Consider că, beneficiile unei asemenea abordări, prin întărirea rolului propriu și asumarea responsabilităților directe în raport cu*

proprii cetățeni europeni, vor permite Uniunii Europene să repornească motoarele propriei construcții europene.

Raporturilor complexe, generatoare de drepturi și obligații, ce se construiesc între statele părți în stabilirea relațiilor consulare, se vor putea genera de acum și cu Uniunea Europeană, pentru protecția propriilor interese și asigurarea protecției consulare a cetățenilor europeni, prin reprezentanțe consulare europene.

2. Relațiile consulare dintre statele membre și protecția consulară a cetățenilor europeni aflați pe teritoriul Uniunii Europene trebuie reconsiderate pe fondul complexului normativ determinat de interferența dintre normele dreptului internațional public și ale dreptului Uniunii Europene, în acest domeniu și în domenii conexe.

În mod evident, *protecția consulară a cetățenilor europeni, chiar și cea diplomatică, nu poate fi exercitată de către Uniunea Europeană pe propriul teritoriu*²⁷, însă relațiile consulare între statele membre sunt și rămân valabile și produc efecte juridice corespunzătoare²⁸, prin aplicarea de către acestea, după cum am evidențiat în cuprinsul prezentei cercetări, a prevederilor Convenției de la Viena cu privire la relațiile consulare și a reglementărilor internaționale multilaterale sau bilaterale pe care le-au încheiat.

Chiar și *protecția consulară pe care un stat membru o oferă propriului cetățean, atunci când acesta se află pe teritoriul altui stat membru își pierde dreptul din consistență pe fondul adâncirii integrării europene*. După cum se poate concluziona tot din analiza efectuată în cuprinsul prezentei

²⁷ Atât suprapunerea teritoriului statelor membre cu cele ale Uniunii Europene, cât și responsabilitățile, în raport cu propriile substructuri organizatorice - statele membre ale Uniunii Europene, nu sunt în măsură să permită consacrarea unei asemenea instituții juridice;

²⁸ Dovedindu-și utilitatea, în mod special în eventualitatea unor situații de tip „Brexit”;

cercetări, rolul consulului pe teritoriul Uniunii Europene se diminuează direct proporțional cu măsura în care se adâncește integrarea europeană, în ambele sensuri, atât din perspectiva: cadru normativ european - conștientizarea propriilor drepturi și libertăți de către cetățenii europeni, cât și invers. *Anticipez că protecția propriilor cetățeni și asistența acestora pe teritoriul altor state membre ale Uniunii Europene, nu vor mai fi, treptat, posibil de realizat de către statele membre de origine, deoarece prin legislația Uniunii Europene se va accentua responsabilitatea directă a statelor pe teritoriul cărora aceștia și-au stabilit reședința.*

În acest sens, consider că nivelul de integrare europeană normativă și, nu numai, este atât de avansat încât *la un moment dat se va pune, în mod justificat, chiar problema ființării reprezentanțelor statelor membre pe teritoriul altor state membre ale Uniunii Europene.*

Dacă am lua în calcul varianta, conform căreia textele Convenției de la Viena din 1963 cu privire la relațiile consulare sunt intrate în desuetudine în raport cu realitatea socio-economică pe care o trăiesc cetățenii europeni, în contextul adâncirii integrării europene, cel puțin pentru teritoriul de drepturi și libertăți al Uniunii Europene, am putea formula unele propuneri *de lege ferenda* în ceea ce privește modificarea reglementărilor în domeniul consular: fie în sensul *desființării structurilor consulare ale statelor membre și asigurării exercitării reale a drepturilor cetățenilor europeni, prin mecanismele specifice Uniunii Europene, fie, chiar, prin dezvoltarea unei componente “interne”²⁹ a Serviciului Extern al Uniunii Europene sau desemnarea consulilor statelor membre ca și consuli europeni “de integrare”, care să aibă*

²⁹ Care nu consider că ar mai putea face obiectul unor relații consulare;

*competențe consulare extinse asupra “întregii circumscripții”, de pe întreg teritoriul european*³⁰.

Prin raportare la legislația Uniunii Europene și la cea a statelor membre, se poate constata că *protecția consulară, pe care statele membre o ofereau propriilor cetățeni, nu mai are un obiect real, în raport cu drepturile și libertățile pe care aceștia le au și le exercită, ca și cetățeni europeni, atunci când se află pe teritoriul altor state membre.*

În afara unor abordări subiective și eventuale raporturi cu cetățenii străini³¹, care ar trebui eliminate, exercitarea rolului consulului pe teritoriul Uniunii Europene își pierde din consistență, devenind, odată cu adâncirea integrării europene, un proces forțat, menținut exclusiv de premise cutumiare și istorice, total independente și chiar antagonice față de voința manifestată, tot mai pregnant, la nivelul Uniunii Europene.

Astfel, se reconfirmă o posibilă teorie, pe care am mai afirmat-o în cuprinsul prezentei cercetări doctorale, și anume că: *situațiile juridice pe care statele membre le pot aprecia, ca fiind sub incidența rolului consulului pe teritoriul Uniunii Europene, pot fi subsumate, mai degrabă, sferei de cuprindere a dreptului privat european.*

Această accentuare a dreptului privat al Uniunii Europene, constituie o nouă provocare, pe care o voi accepta și personal, dar care poate face și obiectul unor alte cercetări doctorale sau chiar postdoctorale.

Ca și propunere *de lege ferenda* pe care o voi lua în considerare în subcapitolul următor, *consider oportun ca reprezentanțele consulare ale statelor membre aflate pe*

³⁰ Această idee converge cu cea a înființării unei platforme informatice consulare europene la sediul SEAE, pentru asigurarea, în condiții de multilingvism, a unor servicii consulare, pe care o vom dezvolta tot în cuprinsul acestui subcapitol;

³¹ Acordarea vizelor, dar după reglementarea situației Schengen și acestea pot fi eliminate;

teritoriul Uniunii Europene, în situația în care nu se vor desființa, să devină reprezentanțe consulare europene de integrare, care să aibă angajat personal consular pregătit în domeniul dreptului european. Acestea sunt necesare pentru a sprijini proprii cetățeni în exercitarea drepturilor și libertăților pe care le au ca cetățeni europeni aflați pe teritoriul unui stat membru, asigurând, pe de o parte, evoluții în procesul de integrare și evitarea disfuncționalităților generate de adâncirea acesteia și, pe de altă parte, eliminarea comportamentelor consulare, prin care se prestează servicii inutile³² ori neadaptate realităților pe care adâncirea integrării europene le generează.

Reiterez aprecierea că nu este posibilă garantarea unui drept fundamental printr-o reglementare dubitativă, motiv pentru care unele state aplică, după bunul plac, chiar la limita discriminării, prevederile tratatelor fundamentale în domeniul consular. Am în vedere aici, necesitatea evitării situațiilor de neacordare a protecției diplomatice sau consulare pe fondul unor abordări interpretativ – dubitative, posibile, datorate unor reglementări de genul au “dreptul de a se bucura”³³, care par insuficiente pentru a garanta atât existența, cât mai ales exercițiul efectiv al unui drept, iar cele de genul “beneficiază de”³⁴ pot doar consacra potențialitatea beneficiului unui drept, nefiind suficiente pentru a determina asumarea obligației în sarcina statului membru respectiv și, pe cale de consecință, asigurarea exercitării efective a protecției diplomatice sau consulare, în beneficiul cetățenilor europeni.

³² Din perspectiva resurselor financiare consumate și a eficienței prestațiilor efectuate în favoarea cetățenilor europeni, aflați la ei acasă, pe teritoriul Uniunii Europene;

³³ Art. 20, alin. (2), lit. c din TFUE consolidat, publicat în Jurnalul Oficial al UE, nr. C 326/01 din 26.10.2012;

³⁴ Art. 23, alin. (1) din TFUE consolidat, publicat în Jurnalul Oficial al UE, nr. C 326/01 din 26.10.2012;

Avem aici două elemente, pe care nu putem să nu le remarcăm, pe de o parte intenția Uniunii Europene de acționa protectiv față de proprii cetățeni, cetățenii europeni³⁵, iar pe de altă parte, o “delegare” a acestor competențe³⁶ dinspre Uniunea Europeană către statele membre care au reprezentare pe teritoriul unui “stat terț”.

Problema delegării de competențe generează o serie de dificultăți prin gradul de generalitate pe care îl conferă unei norme juridice, care ar fi necesar să asigure posibilitatea unei exercitări concrete, efective, a unui drept subiectiv, un cetățean european se poate adresa, în condițiile articolului 23 din TFUE consolidat, reprezentanței consulare a unui stat membru și să nu beneficieze de aceste servicii, din diferite motive³⁷.

Lipsa unor sancțiuni pentru statul membru respectiv și, posibil, dificultatea probării solicitării formulate de către cetățeanul respectiv vor asigura, încă o dată dacă mai era necesar, neaplicarea unor dispoziții ale tratatelor fundamentale. Eforturile pe care le fac, în plan concret, reprezentanțele Uniunii Europene din statele terțe³⁸ par să nu mai fie suficiente.

Mă refer aici, la faptul că *este dificil de acceptat o situație juridică în care o organizație garantează, pe teritoriul unui stat terț, protecția diplomatică și consulară a*

³⁵ De bun augur pentru evoluția acestei organizații;

³⁶ De protecție diplomatică și cea, care ne interesează cel mai mult, de protecție consulară;

³⁷ De cele mai multe ori problemele legate de decontare serviciilor prestate de către statul membru de origine sau eterna barieră „lingvistică” „- Mai bine mergeți la ambasada...!”, despre care se cunoaște că are convenție bilaterală în domeniul relațiilor consulare cu statul de origine;

³⁸ Care solicită la fiecare reuniune consulară cu reprezentanții consulari ai statelor membre de pe teritoriul statelor terțe respective, diferite situații și informații privind serviciile acordate cetățenilor altor state membre nereprezentate;

unor cetățeni ai statelor membre, pe care o vor asigura reprezentanții diplomatici și consulari ai altor state membre. Gradul mare de relativitate, pe care îl prezintă aplicarea efectivă a unui asemenea concept³⁹, crează impresia unei abordări nereserioase a acestui domeniu, vital, pentru unii cetățeni europeni.

O schimbare de paradigmă, a cărei consacrare o consider utilă, chiar necesară pentru o primă etapă, și anume: *înființarea și utilizarea titlaturii de “consuli europeni” pentru consuli ai statelor membre și cei ai Uniunii Europene.* Acesta reprezintă un pas mic pentru recunoașterea lor în plan internațional, efectele privind responsabilizarea și construirea unei acțiuni externe europene, comune, ar fi inimaginabile însă.

Pentru început o simplă adăugare a unui termen⁴⁰ prin care se modifică titlatura de tipul: „consulul european al Italiei” sau „consulul european al României”, reprezintă un prim pas pentru conștientizarea și acceptarea acestei realități.

Ulterior, pentru asigurarea principiilor de eficiență, eficacitate și economicitate întregul sistem consular de la nivelul Uniunii Europene și mare parte dintre cele ale statelor membre ar trebui să se reorganizeze structural și funcțional,

³⁹ Pe care am constatat-o, în cuprinsul prezentei cercetări, a fi deficitară din considerente obiective, ce țin de insuficiențe ale cadrului normativ și chiar subiective, referitoare la abordările pe care le are personalul consular, spre exemplu;

⁴⁰ Simpla adăugare a termenului „european”, după cum am evidențiat și în cuprinsul Notei de subsol nr. 1, la titlatura consulului statelor membre este realizabilă și corectă din punct de vedere juridic deoarece nu există consuli ai Italiei, spre exemplu, care să nu fie desemnați de Italia, stat membru al Uniunii Europene, singura organizație juridică cu valențe juridice la nivelul întregului continent european, *per a contrario* dacă ar exista un consul european al unui stat membru în afara jurisdicției Uniunii Europene sau a statelor membre acesta nu ar putea să își exercite prerogativele golind de conținut juridic și efecte titlatura de „consul european al Italiei”;

astfel încât să se asigure o reprezentare cât mai cuprinzătoare la nivel mondial și mai amplă din perspectivă teritorială în interiorul tuturor statelor. O împărțire și o organizare riguroasă a serviciului consular extern al Uniunii Europene, care să cuprindă și serviciile consulare ale statelor membre ar putea asigura o mai mare acoperire a teritoriului statelor terțe și o mai eficientă asigurare a protecției consulare pentru cetățenii europeni.

Pentru teritoriul Uniunii Europene situația se poate soluționa în mod similar, prin utilizarea titlaturii comune, pe de o parte, pentru dezvoltarea unei conștientizări treptate a existenței unei categorii comune, cea a „consulilor europeni”, iar pe de altă parte, pentru a fi în măsură să determine, ulterior, o mai simplă acceptare a organizării oficiilor consulare ale Uniunii Europene pe teritoriul statelor membre, care se pot transforma treptat chiar în Oficii pentru chestiuni de drept privat ale Ombudsman-ului European.

Astfel că, în opinia noastră, într-o primă etapă, *adăugarea la titlatura consulilor statelor membre a termenului de „european” este realizabilă chiar și printr-un act normativ de nivelul directivei*, de tipul celui în care voi sistematiza propunerile *de lege ferenda* în finalul prezentei cercetări.

3. O altă zonă, a cărei îmbunătățire o consider imperios necesară, în urma elementelor relevate în cuprinsul prezentei cercetări, este cea a *rolului consulului ca și funcționar public al unui stat membru al Uniunii Europene*.

Reprezentantul consular trebuie să își asume exercițiul funcției publice consulare cu responsabilitate și o bună pregătire profesională.

Slaba pregătire profesională sau afectările psihologice specifice îndeplinirii serviciului consular pe teritoriul unui stat terț pot genera carențe ale eticii și deontologiei profesionale consulare, situație ce poate determina, în timp, o

“devalorizare” a rolului pe care consulul trebuie să îl joace în viața de zi cu zi a cetățeni europeni, în principal, atunci când se află pe teritoriul unor state terțe. Pe fondul faptului că, rolul consulului ar trebui să devină unul de “avocat public”, de garant al drepturilor și libertăților propriilor cetățeni⁴¹ europeni, perspectiva unui regres în ceea ce privește încrederea propriilor cetățeni în calitatea și seriozitatea serviciilor consulare prestate nu este deloc dezirabilă și va afecta cu siguranță și devenirea acestei instituții, pe fondul adâncirii integrării europene.

Tot în aceeași sferă a comportamentelor neadecvate se înscrie și refuzul nejustificat al acordării protecției consulare.

De aceea, ca și propunere *de lege ferenda*, consider necesară *reglementarea unui sistem sancționator pentru refuzul nejustificat al acordării protecției consulare a cetățenilor europeni și instituirea unui sistem de raportare a oricărei situații de acest fel*, eventual, cu obligativitatea notificării reprezentanțelor Uniunii Europene de pe teritoriul statului terț, respectiv, sau chiar a SEAE.

4. Pe fondul adâncirii integrării europene și date fiind actualele texte normative și raporturile juridice dintre acestea, în contextul drept internațional - drept european - drept intern, al statelor membre, pe care l-am analizat prin prezenta teză de doctorat, consider că este necesar, cel puțin până la momentul reglementării explicite și unitare a normelor consulare la nivelul Uniunii Europene, ca *reprezentanții consulari să aibă și pregătire juridică, pentru a fi în măsură să își exercite rolul prin furnizarea unor interpretări legale corecte și poate chiar unitare.*

⁴¹ Deși, și acest rol se va diminua tot mai mult în contextul dezvoltării propriilor mecanisme de control civil, jurisdicțional și penal ale Uniunii Europene;

5. Totodată, consider că un demers pentru *asigurarea exercitării competente a rolului consulului, cu respectarea normelor de etică și deontologie profesională*, reprezintă nu numai o preocupare de perspectivă pe care Uniunea Europeană trebuie să o aibă în vedere, ci și una, necesară a fi materializată cât mai repede cu putință, pentru a contracara efectele adverse generate de evoluția în timp a unor asemenea fenomene.

Pe fondul concluziilor reiterate, mai sus, consider necesară, ca și propunere *de lege ferenda, adoptarea unor reglementări specifice unui Cod de etică și conduită al personalului consular european*⁴², care să asigure o exercitare a prestațiilor consulare cu respectarea, cel puțin, a următoarele cerințe:

- respectarea legalității, a drepturilor și libertăților cetățenilor europeni;
- aplicarea unui tratament egal, nediscriminatoriu, pe motive de sex, rasă, origine etnică, cetățenie, naționalitate, credințe religioase, dizabilități sau orientare sexuală;
- manifestarea deschiderii față de nevoile reale ale cetățenilor europeni, solicitanți de servicii consulare;
- disponibilitatea consulară în soluționarea cererilor cetățenilor europeni sau îndrumarea corectă către autoritățile competente să le rezolve;
- abordarea cu profesionalism a serviciului consular, prin îmbunătățirea continuă a pregătirii profesionale și aplicarea corectă și responsabilă a cunoștințelor, pentru a fi în măsură să asigure o prestație consulară de calitate și eficace;

⁴² Conform propriei viziuni pe care o am despre titulatura care în mod curent este identificată în dreptul european ca fiind „*personalul consular al statelor membre și al reprezentanțelor Uniunii Europene*”;

- respectarea demnității umane, poziționarea rezonabilă față de cetățenii europeni solicitanți, indiferent de calificările profesionale sau posibilitățile materiale ale solicitanților⁴³;
- tratarea cu amabilitate și solitudine a solicitanților de servicii consulare;
- eficiența prestației consulare, aceasta să fie pe măsura obiectivelor urmărite de cetățenii europeni solicitanți;
- garantarea confidențialității datelor și informațiilor obținute în exercitarea rolului consulului european;
- loialitate față de valorile și instituțiile Uniunii Europene și ale statelor membre ale acesteia;
- onestitate în relațiile profesionale și interpersonale cu cetățenii europeni solicitanți ai prestațiilor consulare;
- conștiinciozitate în exercitarea rolului consular.

6. Într-adevăr, *consider că limitele în exercitarea rolului consulului*, în actualul context al adâncirii integrării europene, nu trebuie să se muleze doar pe scopurile primare ale protecției consulare, ci *trebuie să acopere o mai mare plajă a funcțiilor consulare*, chiar și pentru situații de normalitate.

În acest sens, *scopul protecției consulare trebuie să fie redefinit, nu numai pentru asigurarea serviciilor de urgență sau a celor care sunt în beneficiul individual al cetățeanului european, ci și pentru cele din sfera intereselor generale ale Uniunii Europene, în acest domeniu*. Mă refer aici, la aspectele culturale și economice, care și din perspectiva exercitării rolului consular pot asigura nu numai beneficii directe la nivelul Uniunii Europene și statelor

⁴³ Accentuarea pauperizării unui procent important al populației poate aduce în fața reprezentanților consulari tot mai mulți și mai diferiți solicitanți;

membre, ci și avantaje în ceea ce privește conștientizarea și valorizarea cetățeniei europene.

7. Eforturile pentru asigurarea unei acțiuni consulare integrate pe teritoriul statelor terțe este chiar mai mic decât cele pentru menținerea reprezentanțelor consulare ale fiecărui stat membru pe teritoriul statelor terțe. O integrare la nivelul serviciului de reprezentare externă al Uniunii Europene și o abordare integratoare și la nivelul reprezentanțelor consulare de pe teritoriul statelor terțe, ar fi în măsură să asigure o protecție consulară adecvată tuturor cetățenilor europeni, printr-un *mecanism de cooperare consulară, în măsură să asigure și alte prestații consulare, nu numai pe cele în situații de urgență*, pe care îl prezint în continuare.

La nivelul central al SEAE se constituie din reprezentanți consulari ai statelor membre pregătiți corespunzător, un *centru operativ de contact permanent*⁴⁴, de tipul 24 de ore din 24, 7 zile din 7, care să profite și să utilizeze toate dezvoltările tehnologice actuale din domeniul IT&C. Astfel, se utilizează o platformă informatică⁴⁵ de trimitere a solicitărilor în limba cunoscută de respectivul cetățean european, se procesează solicitările la nivelul SEAE, în conformitate cu normele europene și cele interne aplicabile, și se transmite răspunsul către oficiul consular european, de pe teritoriul statelor terțe, pentru prestarea serviciului consular solicitat, la fața locului. Se poate, eventual, utiliza și un sistem de videoconferință, dacă este necesară o procedură de interviu consular sau alte clarificări cu cetățeanul european sau chiar cu reprezentantul consular european de pe teritoriul statului terț.

⁴⁴ Intitulat în propunerea de Directivă pe care o voi formula în subcapitolul următor: Centrul Operativ Consular European;

⁴⁵ Intitulată în propunerea de Directivă pe care o voi formula în subcapitolul următor: *e - consularprotection*;

8. Poate eforturile financiare ale Uniunii Europene și ale statelor membre ar fi necesar să fie concentrate pe o *dezvoltare a rețelei consulare la nivel mondial*. Consider că este o soluție mai economicoasă și, în mod cert, în folosul cetățenilor europeni să aibă la îndemână o reprezentanță consulară europeană în principalele orașe ale tuturor statelor terțe, decât 20 de reprezentanțe consulare ale statelor membre în capitala unor state terțe.

Este o abordare modernă și poate prea îndrăzneată pentru modul în care statele membre derulează clasicele relații consulare, însă, pentru evoluțiile viitoare determinate de adâncirea integrării europene, poate fi singura perspectivă rezonabilă de acordare a protecției consulare pentru cetățenii europeni aflați pe teritoriul unor state terțe.

9. Pentru estomparea efectelor pe care noile realități, determinate de adâncirea integrării europene, le aduc asupra rolului consulului, consider necesară, ca propunere *de lege ferenda*, reglementarea și *activarea automată a unui mandat de reprezentare consulară europeană*, prin efectul legii, pentru cazul în care cetățenii europeni se află în situații dificile, care necesită asemenea intervenții. A aștepta ca reprezentanțele consulare să fie solicitate sau solicitarea exprimării acordului cetățeanului, respectiv, pentru a asigura o intervenție consulară necesară, în opinia mea, lipsește de conținut însuși dreptul la protecție consulară al cetățenilor europeni, pe care îl consider a fi o obligație ce revine reprezentanțelor consulare ale statelor membre și reprezentanțelor Uniunii Europene, aflate pe teritoriul unor state terțe.

Mandatul consular european ar trebui să asigure limite largite specifice, inclusiv de tutore pentru cetățenii europeni, incapabili, bolnavi sau răniți.

10. Identificarea cetățenilor europeni și a membrilor de familie ai acestora se poate face la solicitarea personalului

consular prin prezentarea unor pașapoarte sau cărți de identitate valabile ori prin orice alte mijloace, inclusiv prin consultarea autorităților din statul de origine sau din cel de reședință, conform articolului 8 al Directivei nr. 2015/637/UE.

Deși aparent aceasta este o procedură facilă, în aplicarea practică consider că poate prezenta unele dificultăți, sens în care reiterez ca și propunere organizatorică *înființarea, în situația în care nu există, la nivelul Uniunii Europene a unei baze de date pentru evidența cetățenilor europeni sau, cel puțin realizarea unei interconectări facile la nivelul SEAE cu reprezentanți pe zone geografice, desemnați de statele membre cu autorizații și acces la toate bazele de date naționale, pentru a fi în măsură să certifice datele puse la dispoziție de cetățeanul aflat pe teritoriul unui stat terț.*

11. În aceeași măsură, o soluție care ar răspunde la fel de bine nevoii abordării unitare a rolului consulului, pe care o consider o propunere *de lege ferenda*, relativ simplu de implementat, este cea referitoare la *dezvoltarea intervenției serviciului consular european sau a SEAE, care să devină mult mai activ: să aibă componența, competența legală și expertiza juridică necesară și să formuleze recomandări de aplicare obligatorii pentru personalul consular al tuturor statelor membre, aflat pe teritoriul unor state terțe.* Consider că este necesară *dezvoltarea rolului de îndrumare și, de ce nu, chiar un sistem de control asupra modului în care statele membre asigură, pe teritoriul unor state terțe, aplicarea normelor europene referitoare la protecția consulară a cetățenilor europeni.*

12. Din perspectiva îmbunătățirii rolului consulului și a prestațiilor consulare de la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene, consider necesară *reglementarea unei uniformizări a cuantumului taxelor consulare pentru*

prestățile efectuate în favoarea cetățenilor europeni, aflați pe teritoriul unor state terțe, astfel încât să se evite fenomene de genul “visa shopping”⁴⁶ sau chiar o abordare similară a “shopping-ului prestațiilor consulare”, realizat pe fondul tarifelor diferite practicate de reprezentanțele statelor membre.

13. *Ca și propunere de lege ferenda, propun modificarea cadrului specific european, în sensul consacării unei platforme comune, prin care să se asigure scutirea de taxe a cetățenilor europeni pentru aceste servicii de protecție diplomatică și consulară, eventual cu decontarea, ulterioară, sau prin asumarea plății directe a sumelor prin mecanismele specifice Uniunii Europene.*

14. *Pentru o mai bună garantare și pentru asigurarea efectivă a protecției consulare a cetățenilor europeni consider necesară, ca și propunere de lege ferenda, reglementarea posibilității ca Uniunea Europeană să poată organiza, pe teritoriul unor state terțe, consulate “ad-hoc”⁴⁷ sau temporare ori să poată suplimenta numărul consulilor europeni desemnați pe teritoriul unui stat terț, bineînțeles cu respectarea procedurilor de acreditare specifice, în anumite situații necesare acordării serviciilor de asistență consulară de urgență pentru cetățenii europeni.*

⁴⁶ A cărui împiedicare este avută în vedere și la pct. 18 din Preambulul Regulamentului nr. 810/2009/CE al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind instituirea unui Cod comunitar de vize, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 243/1 din 15.09.2009;

⁴⁷ Doresc să remarc aici, evoluția instituției consulare sau mai degrabă aș defini-o ca o întoarcere la origini, la instituția „consules missi” a căror activitatea putea fi temporară. Desigur, ridică probleme notificările pentru obținerea dreptului de consulat și a patentei consulare în asemenea situații, însă cu o procedurare firească la nivelul Uniunii Europene, această soluție devine una viabilă pe fondul limitărilor financiare ce constrâng înființarea de noi reprezentanțe consulare;

Menținerea unor posibilități pe care consuliile europene desemnați o au, de a se organiza prin *colocare consulară comună, prin dezvoltarea centrelor comune pentru primirea solicitărilor cetățenilor europeni* sau alte modalități pentru eficientizarea protecției consulare a cetățenilor europeni și pentru reducerea costurilor funcționale specifice, reprezintă o propunere *de lege ferenda* a cărei implementare o consider necesară pentru realizarea unei prestații consulare corecte, în condiții de egalitate de tratament și cu costuri egale pentru cetățenii Uniunii.

15. Una dintre soluțiile posibile pentru îmbunătățirea prestațiilor consulare acordate cetățenilor europeni prin *înlocuirea sau completarea titlului de consul onorific al statului membru, cu cea de consul onorific european și identificarea, de o manieră explicită, a unui pachet minim de servicii consulare, extinse, pe care acesta le poate acorda*, eventual printr-o enumerare neexhaustivă și prin stabilirea, prin același act normativ, a competenței materiale printr-o formulare de tipul: “li se acordă prerogative consulare corespunzătoare pentru a interveni în orice altă împrejurare în care viața, sănătatea, libertatea sau bunurile acestora sunt puse în pericol”.

16. După cum am evidențiat în cuprinsul prezentei teze de doctorat pentru serviciile de eliberare a vizelor⁴⁸, formulez ca și propunere *de lege ferenda* ce aduce afectări rolului consulului, posibilitatea *consacrării normative a unor variante conexe de acordare a protecției consulare a cetățenilor europeni prin cooperarea cu prestatorii externi de servicii consulare, chiar de către așa numiți consuli europeni privați*, care să faciliteze accesul solicitanților la

⁴⁸ Construcție pe care și Regulamentul nr. 810/2009/CE al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind instituirea unui Cod comunitar de vize o preconizează pentru cooperarea între statele membre și organizarea activității de eliberare a vizelor;

serviciile oferite de viitorii consuli europeni. Aceste servicii private pot viza întocmirea documentației necesare realizării anumitor prestații consulare, traduceri sau chiar sprijin pentru intervențiile, care exced mandatului consular european.

O variantă a acestor prestatori externi de servicii consulare private o poate constitui simpla acordare a unei permisivități mai mari în raport cu instituția consulului european onorific, de a se autofinanța prin perceperea unor taxe pentru anumite prestații consulare, dar cu care, eu personal nu sunt de acord, deoarece o consider a fi în măsură să perimeze, însăși esența ființării instituției consulului onorific, sprijinul necondiționat acordat unui stat și propriilor cetățeni.

Ca și *argumentuum* pentru invitația adresată, de a lectura *propunerea de Directivă a Consiliului Uniunii Europene privind rolul consulilor europeni în facilitarea acordării protecției consulare pentru cetățenii Uniunii Europene*, aduc elementele fundamentale care au stat la baza constuirii acestui document, relevate încă din articolul 1 al acesteia:

„Art. 1 – (1) Reprezentanții consulari ai statelor membre sunt desemnați și reprezentanți consulari ai Uniunii Europene și denumiți în continuare consuli europeni.

(2) Consulii europeni care își desfășoară activitatea pe teritoriul statelor membre ale Uniunii Europene sunt denumiți consuli europeni de integrare.

(3) Consulii europeni care își desfășoară activitatea pe teritoriul statelor terțe sunt denumiți consuli europeni de protecție.”

Consider că o asemenea clarificare adusă rolului consulului este în măsură să aducă nu numai coerență instituțională, ci și să genereze noi pârghii pentru reconsiderarea încrederii cetățenilor europeni în proiectul

intitulat Uniunea Europeană, pe fondul unei apropieri tot mai mari a textelor normative, față de interesele individuale, directe, ale acestora.

Protejarea drepturilor și intereselor propriilor cetățeni, cei europeni, în condițiile globalizării și adâncirii integrării europene constituie o provocare tot mai mare, sens în care, de o manieră sintetică, conclusivă, identificăm rolul consulului în perspectiva adâncirii integrării europene ca fiind: *rol de diplomat; rol de coordonator cultural; rol de ofițer de stare civilă; rol de lucrător de pașapoarte; rol de notar; rol de casier; rol de atașat economic; rol de ofițer de imigrări; rol de consilier juridic; rol de avocat; rol de translator; rol de ofițer recrutor; rol de agent al autorității electorale; rol de președinte sau membru al secției electorale; rol de custode; rol de ofițer de legătură sau membru al comisiilor rogatorii; rol de agent al autorității naționale pentru cetățenie; rol de tutore sau curator; rol de consilier în domeniul securității și asistenței sociale și asistenței medicale; rol de funcționar portuar și armator în marina comercială; rol de controlor aeroportuar; rol de consilier personal și chiar de consilier psihologic; rol de consilier în domeniul dreptului execuțional penal; rol de formator; rol de promotor al intereselor propriului stat în domeniul comercial, social, profesional, turistic, artistic, științific și în cel al educației; rol de negociator; rol de comunicator; rol de organizator al repatrierii corpului cetățeanului european decedat; rol de salvator și bineînțeles rol de protector al drepturilor și intereselor propriilor cetățeni.*

După cum a rezultat și din examinarea realizată prin această teză de doctorat, rolul consulului este deosebit de amplu, iar competența materială a acestuia este într-un

continuu proces de schimbare⁴⁹, deși capacitatea consulară de a interveni rămâne limitată, încă, la propriile interese ale statelor-națiune, care uită uneori să se manifeste ca și state membre ale Uniunii Europene.

Însă, valențele pe care perspectiva adâncirii integrării europene le dezvoltă, astfel cum le-am identificat în cadrul cercetării noastre, nu vor tolera asemenea comportamente individualiste în cadrul Uniunii Europene, ceea ce va determina fie o “implozie”, fie o “renaștere” a proiectului european.

Tributar studiului îndelungat efectuat și încrezător în beneficiile pe care proiectul european le va aduce, în timp, în viața cetățenilor europeni, inclusiv prin perspectivele dezvoltării rolului consulului european, consider că dacă Uniunea Europeană a intenționat să acorde propriilor cetățeni protecție diplomatică și consulară, atunci protecție diplomatică și consulară reală să le asigure acestora. Sens în care voi integra propunerile de lege ferenda rezultate din prezenta teză de doctorat într-o propunere de directivă, pe care o voi include în subcapitolul următor.

Abordarea integrată a rolului consulului în perspectiva adâncirii integrării europene a generat o incursiune analitică sistemică și chiar procesuală, în cadrul căreia au fost avute în vedere percepțiile filosofice fundamentale ale relațiilor și funcțiilor consulare, premisele și perspectivele teoretice în plan social, politic, economic, psihologic și, în mod deosebit, în cel juridic care a vizat și analiza comparativă a interferențelor identificate între diferitele paliere ale dreptului: cel internațional, cel european sau cel intern, dar și o analizare a modului în care se realizează aplicarea practică a dispozițiilor specifice protecției consulare a cetățenilor europeni.

⁴⁹ Prin resortbție și nuanțare pentru teritoriul Uniunii Europene și prin extindere în ceea ce privește teritoriul statelor terțe;

După cum suntem în măsură să concluzionăm, rolul consulului se conturează a fi tot mai complex, iar perspectiva adâncirii integrării europene necesită, după cum am stabilit în cuprinsul prezentei cercetări, chiar și schimbări de paradigmă, mai mult sau mai puțin facil de acceptat la nivelul statelor membre, dar cum cetățenii europeni sunt cei care au generat construcția europeană și cei care o fac viabilă, consider că interesele lor primează și în domeniul protecției consulare a acestora.

Am resimțit și resimt acut o necesitate de a îmi aduce umilul aport la continuitatea celei mai reușite viziuni europene, deoarece consider că oricine va încerca să pună în pericol, la acest moment, proiectul atâtor ani de pace, construcție și dezvoltare ale acestei Uniuni Europene, ar trebui să ia considerare prejudiciul real pe care l-ar putea aduce generațiilor viitoare de cetățeni europeni sau de cetățeni ai unor state non-membre, după caz, dacă ar forța desființarea acesteia. Sens în care apreciez că orice demers de cercetare care aduce critici, clarificări sau creează noi premise teoretice, chiar și numai în plan doctrinar, este menit să genereze, cu certitudine, pași spre evoluția proiectului european.

De interes în ceea ce privește finalizarea tezei de doctorat, dar mai mult decât atât, pentru a fi în măsură să realizăm o trasabilitate rezonabilă asupra devenirii rolului consulului în perspectiva adâncirii integrării europene, prezint în continuare viziunea proprie pe care o am asupra modului în care Uniunea Europeană ar trebui să consacre legal asigurarea protecției consulare a cetățenilor proprii.

Proiectarea sistemică, funcțională, a unor instrumente integrate la nivelul Uniunii Europene de acordare a protecției consulare pentru cetățenii europeni, a reprezentat o preocupare a prezentei cercetări și de aceea am elaborat și o propunere de Directivă a Consiliului Uniunii

Europene privind rolul consulilor europeni în facilitarea acordării protecției consulare pentru cetățenii Uniunii Europene, care poate aduce la un numitor comun bunele practici consulare ale statelor membre și normele juridice internaționale și europene, astfel încât să se formuleze o perspectivă rezonabilă și, de ce nu aplicabilă, asupra rolului consulului în contextul adâncirii integrării europene.

BIBLIOGRAFIE

A. ACTE NORMATIVE

1. *Tratatul privind Uniunea Europeană*, forma consolidată, publicată în Jurnalul Oficial al UE, seria C, nr. 202 din 7 iunie 2016;
2. *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*, forma consolidată, publicată în Jurnalul Oficial al UE, seria C, nr. 202 din 7 iunie 2016;
3. *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, forma consolidată, publicată în Jurnalul Oficial al UE, seria C, nr. 202 din 7 iunie 2016;
4. *Decizia nr. 95/553/CE privind protecția cetățenilor Uniunii Europene prin reprezentanțele diplomatice și consulare*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L, nr. 314 din 28.12.1995;
5. *Directiva 2015/637/UE a Consiliului privind măsurile de coordonare și cooperare pentru facilitarea protecției consulare a cetățenilor nereprezentați ai Uniunii în țările terțe și de abrogare a Deciziei 95/553/CE*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L, nr. 106/1 din 24.04.2015;
6. *Decizia nr. 96/409/PESC privind instituirea unui document de călătorie pentru situații de urgență*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L, nr. 168 din 06.07.1996;
7. *Decizia nr. 2010/427/UE privind organizarea și funcționarea Serviciului European de Acțiune Externă*, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L, nr. 201/30 din 26 iulie 2010;
8. *Regulamentul nr. 2009/810/CE al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind instituirea unui Cod comunitar de vize*, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L, nr. 243/1 din 15.09.2009.

9. *Convenția europeană asupra cetățeniei*, ratificată prin Legea nr. 396/2002, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 490/2002;
10. *Convenția UNIDROIT privind bunurile culturale furate sau exportate ilegal*, ratificată prin Legea nr. 149/1997, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 176/1997;
11. *Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate*, la care România a aderat prin Legea nr. 26/1991, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 54/1991;
12. *Convenția privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor*, ratificată prin Legea nr. 116/1992, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 330/1992;
13. *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii*, la care România a aderat prin Legea nr. 100/1992, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 243/1992;
14. *Convenția europeană asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei*, la care România a aderat prin Legea nr. 101/1992, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 243/1992;
15. *Convenția europeană în materia adopției de copii*, la care România a aderat prin Legea nr. 15/1993, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 67/1993;
16. *Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale*, ratificată prin Legea nr. 84/1994, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 298/1994;
17. *Convenția europeană asupra transferării persoanelor condamnate*, ratificată prin Legea nr. 76/1996, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 154/1996;
18. *Convenția privind procedura civilă*, la care România a aderat prin Decretul nr. 81/1971, publicat în Buletinul Oficial nr. 37/1971;
19. *Convenția privind facilitarea accesului internațional la justiție*, la care România a aderat prin Legea nr. 215/2003, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 375/2003;
20. *Convenția europeană privind criminalitatea informatică*, ratificată prin Legea nr. 64/2004, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 343/2004;

B. TRATATE, CURSURI, MONOGRAFII

1. ANGHEL, Ion M., *Diplomația Uniunii Europene (și regulile acesteia)*, Editura Universul Juridic, București, 2015;

2. ANGHEL, Ion M., *Dreptul diplomatic și Dreptul consular*, Editura Universul Juridic, București, 2011;
3. ARNULL, Anthony, *The European Court of Justice*, Oxford University Press, Oxford, 2006;
4. BĂRBULESCU I., Gheorghe, *Dicționarul explicativ trilingv al Uniunii Europene*, Editura Polirom, 2009;
5. BERCEANU, Barbu B. *Cetățenia. Monografie juridică*, Ed. All Beck, București, 1999;
6. BONCIOG, Aurel, *Drept consular*, ediția a 4-a, Editura Pro Universitaria, București, 2014;
7. BORCHARD, Edwin Montefiore, „The Diplomatic Protection of Citizens Abroad”, Editura Banks Law, New York, 1915;
8. BRUBAKER, Rogers, *Citizenship and Nationhood in France and Germany*, Harvard University Press, Londra, 1992;
9. CONSTANTINIU, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2011;
10. DĂNIȘOR, Dan Claudiu, *Democrația deconstituționalizată*, Editura Universul Juridic, București, Editura Universitaria, Craiova, 2013;
11. DĂNIȘOR, Dan Claudiu & colectiv de autori, *Dreptul la identitate*, Editura Universul Juridic, București, 2010;
12. DE LOUTER, Jan, *Le droit internațional public positif*, Oxford University Press, Londra, 1920;
13. DEACONU, Ștefan, *Instituții politice*, ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București, 2015;
14. DEACONU, Ștefan, *Metodologia juridică*, ediția a 3-a, Editura Hamangiu, București 2013;
15. DEACONU, Ștefan, *Drept constituțional*, ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București, 2013;
16. DEACONU, Ștefan & colectiv de autori, *Cetățenia europeană*, Editura All Beck, București, 2003;
17. DEACONU, Ștefan & colectiv de autori, *Codex constituțional. Constituțiile statelor membre ale Uniunii Europene*, Editura R.A. Monitorul Oficial, București, 2015;
18. DELBEZ, Louis, *Manuel de droit internațional public: droit général et droit particulier des Nations Unies*, Librairie générale de droit et jurisprudence R.Pichon et R. Durand-Auzias Paris, 1951;
19. DELL’OLIO, Fiorella, *The Europeanization of Citizenship: Between the Ideology of Nationality, Immigration and European Identity*, Editura Anthony Rowe Ltd, Wiltshire, U.K., 2004;
20. DUROSELLE, Jean Baptiste, KASPI, Andre, *Istoria relațiilor internaționale – 1948 până în zilele noastre*, Editura Orizonturi, 2006;

21. FRUNZETI, Teodor, BUSE, Dorel, *Relații internaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010;
22. FUEREA, Augustin, *Dreptul Uniunii Europene*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
23. FUEREA, Augustin, *Manualul Uniunii Europene*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
24. HERZOG, Philippe, *L'Europe après l'Europe*, Paris, Editura L'Harmattan, 2000;
25. IRIZARRY Y. PUENTE, Jordi, *Traite sur les fonctions Internationales des consuls*, Editura A. Pedone, Paris, 1937;
26. KLABBERS, Jan, *An Introduction to International Organizations Law*, third edition, Cambridge University Press, Cambridge, 2015;
27. LEE, Luke T., *Consular Law and Practice*, Editura Stevens & Sons, Londra, 1961;
28. MALIȚA, Mircea, *Jocuri pe scena lumii: conflicte, negocieri, diplomație*, Editura C.H. Beck, București, 2006;
29. MARGA, Andrei, *The Destiny of Europe*, Editura Academiei, 2012;
30. MARTINICO, Giuseppe, *The Tangled Complexity of EU Constitutional process – The frustrating knot of Europe*, published by Routledge, Taylor & Francis Group, London & New York, 2013;
31. MAZILU, Dumitru, *Drept Internațional Public*, vol. I, Editura Lumina Lex, 2010;
32. MAZILU, Dumitru, *Drept Internațional Public*, vol. II, Editura Lumina Lex, 2010;
33. MAZILU, Dumitru, *Diplomație Europeană*, Editura Lumina Lex, 2008;
34. MAZILU, Dumitru, *Tratatul privind teoria și practica negocierilor*, Editura Lumina Lex, 2006;
35. MAZILU, Dumitru, *Drepturile omului. Concept, exigențe și realități contemporane*, Editura Lumina Lex, 2006;
36. MAZILU, Dumitru, *Tratat privind dreptul păcii*, Editura Lumina Lex, 2006;
37. MAZILU, Dumitru, *Integrare europeană. Drept comunitar și instituții europene*, Editura Lumina Lex, 2008;
38. MAZILU, Dumitru, *Diplomația, Drept diplomatic și consular*, Editura Lumina Lex, București, 2006;
39. MIGA-BEȘTELIU, Raluca, *Drept internațional public*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2005;
40. MIGA-BEȘTELIU, Raluca, *Organizații internaționale interguvernamentale*, Ed. All Beck, București, 2006;

41. MUNTEANU, Roxana, *Drept european. Evoluție. Instituții. Ordine juridică*. Editura Oscar Print – București, 1996;
42. OPPENHEIM, Lassa Francis Lawrence, *International Law: A Treatise*, Editura The Lawbook Exchange, Londra, 2006;
43. PIOTRAUT, Jean-Luc, *La propriété intellectuelle en droit international et compare*, Tec & Doc, Paris, 2007;
44. POTEKIN V.P., BAHRUSIN S.V., EFIMOV A.V., KOSMINSKI E.A., NAROCINITK A.I. și alții - colectiv de autori, *Istoria Diplomației*, Vol.I, Editura Științifică, București, 1962;
45. ROUSSEAU, Jean-Jaques, *Despre contractul social sau principiile dreptului politic*, Editura Nemira, 2008;
46. ROUSSEAU, Charles, *Droit international public approfondé*, Sirey, Paris, 1958;
47. ROTH, François, *Inventarea Europei. De la Europa lui Jean Monnet la Uniunea Europeană*, Institutul European, Iași, 2007;
48. SAROOSHI, Dan, *International organizations and their exercise of sovereign powers*, Oxford University Press, Oxford, 2005;
49. SELEJAN-GUȚAN, Bianca, CRĂCIUNEAN Laura Maria, *Drept internațional public*, ediția a 2-a, Editura Hamangiu, București, 2014;
50. SELEJAN-GUȚAN, Bianca, *Spațiul European al drepturilor omului. Reforme. Practici. Provocări*, Editura C.H. Beck, București 2008;
51. SELEJAN-GUȚAN, Bianca, *Protecția europeană a drepturilor omului*, ediția a 4-a, Editura C.H. Beck, București, 2011;
52. ȘTEFAN, Tudorel, ANDREȘAN-GRIGORIU, Beatrice, *Drept comunitar*, Editura C.H. Beck, București, 2007;
53. TINCA, Ovidiu, *Drept comunitar material*, Editura Lumina Lex, București, 2003;
54. TOADER, Camelia, *Drept civil: contracte special : studiu al doctrinei și jurisprudenței românești și străine cu ample referiri la dreptul comunitar*, Editura All Beck, București, 2003;
55. TOADER, Camelia, *Aquis-ul comunitar în domeniul dreptului privat. O sinteză*, Editura All Beck, București, 2002;
56. TODEREAN, Olivia, *Constructivism în relațiile internaționale. Manual de relații internaționale*, Editura Polirom, 2006;
57. TOFAN APOSTOL, Dana, *Instituții administrative europene*, Ed. C.H. Beck, București, 2006;
58. ULLRICH, Hanns, *Elevating Intellectual Property protection to Community Status, Marginalia on Judicial Policy and Legislative Logic, in European Legal Dynamics*, Peter Lang, 2007

59. ULLRICH, Hanns, *Transformations in IPR – Structural changes in law and beyond: transformation toward what?*, in *Intellectual property beyond rights*, Helsinki: WSOY, 2005
60. WALLACE, Helen, POLLAK, Mark A., YOUNG, Alasdair R. (coord.), *Elaborarea politicilor în Uniunea Europeană*, ediția a 6-a, Institutul European din România, 2011;
61. WARD, Angela, *Judicial review and the rights of private parties in EU law*, second edition, Oxford University Press, Oxford, 2007;
62. WEATHERILL, Stephen, *Cases and materials on EU law*, New York: Oxford University Press, Oxford, 2007;
63. WEILER, Joseph H.H., *Constitution of Europe: „do the new clothes have an emperor?” and other essays on European integration*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999;
64. ZARKA, Jean-Claude, *Les institution de l'Union Europeene*, douzieme edition, Issy-les-Moulineaux: Gualino, Luxembourg, 2015;

C. ARTICOLE, PUBLICAȚII, LUCRĂRI (STUDII) DE CERCETARE

1. CIOBANU-DORDEA, Aurel, *Unele considerații privind libera circulație a persoanelor în Uniunea Europeană și implicațiile acesteia pentru România* // *Analele Universității din București*. Seria Drept. 2002-I, ianuarie-martie;
2. CIORBEA, Lacrima, *Cetățenia europeană* // *Dreptul*, Nr.9, 2000;
3. CHOI, Won Mok, *Diplomatic and consular law in the Internet age*, in *Singapore Year Book of International Law and Contributors*, 2006;
4. DALY, Mary, *EU Social Policy after Lisbon*, in *Journal of Common Market Studies*, Vol. 44, No. 3, 2006;
5. DIMIER, Veronique, MC GEEVER, Mike, *Diplomats Whitout a Flag: The Institutionalization of the Delegations of the Comission in African, Caribbean and Pacific Countries*, in *Journal of Common Market Studies*, Vol. 44, No. 3, 2006;
6. DOBROWOLSKY, Alexandra, *(In)Security and Citizenship: Security, Im/migration and Sinking Citizenship Regimes*, în *Theoretical Inquiries in Law*, Volume 8, No. 2, 2007;
7. GEORGIU, Ioan, *Libertatea de circulație și consecințele integrării României în Uniunea Europeană* // *Dreptul*, nr.11, 2002;
8. GREEN-PEDERSEN, Christoffer, *A Giant Fast Asleep? Party Incentives and the Politicisation of European Integration*, in *Political Studies*, Vol. 60, No. 1, 2012;

9. LENAERTS, Koen, *Interpretation and the Court of Justice: A Basis for Comparative Reflection*, in *The International Lawyer* 41.4 (2007):1011;
10. LENAERTS, Koen, *Procedural law of the European Union*, Sweet&Maxwell, Londra, 2006;
11. LENAERTS, Koen, *Some Thoughts on Evidence and Procedure in European Community Competition Law*, in *Fordham international law journal* 30.5 2007;
12. LENAERTS, Koen, *The Rule of Law and the Coherence of the Judicial System of the European Union*, in *Common Market Law Review* 2007;
13. MARTINICO, Giuseppe, *Complexity and Cultural Sources of Law in the EU Context: From the Multilevel Constitutionalism to the Constitutional Synallagma*, in *German Law Journal* 8.3 2007;
14. OTJES, Simon, KATSANIDOU, Alexia, *Beyond Kriesiland: EU integration as a super issue after the Eurocrisis*, in *European Journal of Political Research*, Vol. 56, No. 2, 2017;
15. PELKMANS, Jacques, *Economic Approaches of the Internal Market*, in *Bruges European Economic Research Papers (BEER)* nr.13/2008;
16. PERNICE, Ingolf, *The Lisbon Treaty and Fundamental Rights*, Ștefan Griller&Jacques Zilller, in *The Lisbon Treaty*, Springer, 2008;
17. PEUKERT, Alexander, *Territoriality and Extraterritoriality in Intellectual Property Law*, in *Beyond Territoriality: Transnational Legal Authority in an Age of Globalization*, Gunther Handl & Joachim Zekoll. Queen Mary Studies in International Law. Leiden/Boston: Brill Academic Publishing, 2011;
18. PRISCA, Nestor, *Contribuții la studiul cetățeniei române*, în "Analele Universității București", Științe juridice 1970, nr.I;
19. STEIN, Erik, *International Integration and Democracy: No Love at First Sight*, *American Journal of International Law*, Vol. 95, No. 3, 2001;
20. TĂNĂSESCU, Simina, *Carta drepturilor fundamentale a UE: avantaje și efectele ei pentru cetățenii europeni*, *Revista română de drept european*, nr. 4, 2010;
21. TIERNEY, Stephen, *Nationalism and Globalisation, New Setings, New Challenges*, Nationalism and Globalisation, Hart Publishing, London, 2015;
22. TOADER, Camelia, *Rolul judecătorului în integrarea europeană*, în *Studii de Drept Românesc* nr.1-2/2002;
23. VAN DER BURG, Wouter, VAN SPANJE, Joost, *Immigration, Europe and the „new” cultural dimension*, in *European Journal of Political Research*, Vol.48, No. 3, 2009;

24. WEND, Alexander, *Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics*, International Organization, Editura Spring 1992;
25. Raportul Comisiei Europene privind cetățenia Uniunii Europene” nr. COM(2013)269 final, Bruxelles, 08.05.2013 “Cetățeni ai U.E.: drepturile dumneavoastră, viitorul dumneavoastră”;
26. Raportului privind „Cetățenia UE”, COM (2010) 603, Bruxelles, 27.10.2010;

D. RESURSE DE PE INTERNET

1. http://europa.eu/about-eu/facts-figures/economy/index_ro.htm;
2. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/>;
3. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en;
4. <http://www.consilium.europa.eu/ro/documents-publications/library>;
5. <http://www.eurolibnet.eu/3/26/>;
6. https://europa.eu/newsroom/audiovisual_en;
7. <http://www.theeuropeanlibrary.org>;
8. <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/ro/20150201PVL00023/Historical-archives>;
9. http://ec.europa.eu/historical_archives/index_en.htm;
10. https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7064/ro;
11. <http://www.ecb.europa.eu/ecb/history/archive/intro/html/index.ro.html>;
12. <http://www.eca.europa.eu/ro/Pages/ecadefault.aspx>;
13. <http://collections.internetmemory.org/haeu/content/2016031317265>
14. http://eeas.europa.eu/documents/index_en.htm;
15. https://europa.eu/european-union/documents-publications/libraries-archives_ro;
16. <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>;
17. https://edps.europa.eu/press-publications/publications_en;
18. <https://www.ombudsman.europa.eu/ro/resources/historicaldocuments.faces>;
19. <http://www.eui.eu/Research/HistoricalArchivesOfEU/Index.aspx>;
20. http://ec.europa.eu/libraries/selection_en.htm
21. <http://www.proeuropa.ro/>;
22. <http://ro.wikipedia.org/>;
23. <http://www.europeana.ro/>;
24. <http://www.onuinfo.ro/>;
25. <http://ec.europa.eu/romania/>;
26. <http://eur-lex.europa.eu/>;

27. <http://www.dexonline.ro/>;
28. <http://www.legislatiamuncii.ro/>;
29. <http://www.ier.ro/>;
30. <http://www.europarl.europa.eu/>;
31. <http://www.mmuncii.ro/>;
32. <http://www.cnfpa.ro/>;
33. <http://www.mie.ro/>;
34. http://europa.eu/lisbon_treaty/;
35. <http://consilium.europa.eu/>;
36. <http://www.mae.ro/>;
37. <http://ec.europa.eu/>;
38. <http://ec.europa.eu/justice/citizen/>;
39. <http://www.worldbank.org/en/country/>;